

UDK 316.33

Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 10. 11. 1992.

Dr. ANTE LAUC,
Ekonomski fakultet, Osijek

RAZVITAK HRVATSKE OD KAOSA DO AUTOPOIESISA

Autopoietična organizacija, kao prijedlog izlaza iz kaosa, pretpostavlja sinergiju EFEKTIVNOSTI, ETIKE, ESTETIKE I EKOLOGIJE; odnosno Pusićevih filtera dobrog, istinitog i lijepog.

Navedeni kriteriji su osnova za procesiranje odluka u osobnom, organizacijskom, gospodarskom i kulturnom razvitku. Povezivanje ta četiri područja u jednu cjelinu je novi pristup u rješavanju problema, i daje šansu Hrvatskoj za kvalitetnu i brzu iznovu.

Za osobni razvitak, koji u sadašnjoj situaciji mora biti pokretač izlaza iz krize od najveće je važnosti MOTIVACIJA I ZNANJE. Za organizacijski razvitak neophodan je timski pristup radu, a u gospodarskom investiranje u ljudski faktor. Kulturni razvitak se mora bazirati na poštenju i tu se kriju ogromni neiskorišteni potencijali.

Povezivanjem i sinergijom istraživanih pojava i kategorija na suvremenim informatičkim osnovama stvorit ćemo pretpostavke za osobnu i zajedničku SLOBODU.

1. UVOD

Republika Hrvatska polako izlazi iz rata s memorijom punom bola, straha, tuge i mržnje. Stanovnici Hrvatske nepovratno odlaze iz socijalizma (1945-1990. s boljim ili lošijim predodžbama što je bilo i što je moglo biti. Premalo se svi pitamo, kako se i koliko radilo. Korijeni minulog rata su u "socijalističkom" načinu proizvodnje života. Koliko smo do rata osvješčivali horizont vlastita mišljenja i djelovanja? Manji dio se sjeća perioda nacionalizma (1941-1945), a još manji dio perioda kapitalizma (do 1941).

Što ćemo htjeti, što ćemo znati i što ćemo morati reproducirati iz naše povijesti?

Dokle je stigao razvijeni svijet? Koja su vrhunska svjetska dostignuća i što je od toga primjenjivo u iznovi Hrvatske?

Da li smo poklonici Moderne ili smo u stanju kreirati postindustrijsko — postmoderno društvo?

Da li prepoznajemo tri etape u razvoju društva (agramu, industrijsku i postindustrijsku — Toffler)?

Da li nam život može biti pjesma, a institucije umjetnička djela?

Cjelokupni problem iznove može se kvalitetno definirati počemo li od četiri Aristotelova pitanja: *causae efficiens, causae materialis, causae formalis i causae finalis*. Spoznajom ta četiri uzroka i pronalaženjem pravih odgovora otvara se prostor za autopoiesis — samotvorbu.

Odgovori se kreću u četiri oblika iznove: osobna, organizacijska, gospodarska i kulturna iznova. Interakcijom tih pitanja i odgovora, ukoliko budemo poštteni prema sebi i drugima, doći ćemo do autopoietičke organizacije.

Pojam autopoiesisa javlja se već u staroj Grčkoj. U našem dobu ponovo su ga otkrili Čileanci Maturana i Varela ranih 70-tih godina. Paralelno su u fizici (Haken), kemiji (Prigogine), kibernetici (H. von Foerster), sociologiji (Luhmann, Morin, Hejl) znanstvenici otkrivali nove zakonitosti (teorija kaosa, samoorganizacije) koje razbijaju mehaničke paradigme mišljenja Moderne.

Umjesto stabilnosti temelj je mijena, umjesto ravnoteže neravnoteža, umjesto reverzibilnosti ireverzibilnost, umjesto linearnosti nelinearnost, umjesto neovisnosti međuovisnost pojava, umjesto reda kaos

itd. Današnji znanstvenici premalo reagiraju na ta revolucionarna saznanja, koja ruše stare Newtonovske paradigme. Tradiciju doživljavamo alopoietski, kao nešto strano, umjesto kao repromaterijal za samotvorbu. Za početak razumijevanja autopoiesisa možemo reći da se sve što je pošteno, pametno i lijepo kroz vrijeme učvršćuje i uzajamno povezuje, a što ne udovoljava tim kriterijima se raspada i nestaje. Jasno događa se i obratno, ali je to češće "short run" a ne "long run".

2. KRITERIJI AUTOPOIESISA

Odnos čovjeka i prirode razrješava se kroz rad. To je ireverzibilni proces usavršavanja produktivnosti a izražava se kroz sve veću efikasnost i EFEKTIVNOST. Efikasnost nam govori o odnosu ulaza i izlaza i tehnički je ideal 100%. Efektivnost ukazuje na ostvarenost cilja. Oboje u svjetskim razmjerima za sada izražava količina dolara po zaposlenom ili stanovniku, no koliko god bili kritični još nemamo boljeg indikatora razvitka. Uz efektivnost kao prvi kriterij veoma je važno što prije ugraditi u procesiranje u odlučivanju ETIČKU dimenziju. Nije slučajno što se najrazvijeniji sve više orijentiraju prema etičkom menagementu, jer to postaje usko grlo.

Odnos čovjeka i čovjeka razrješava se konfliktom, kompeticijom i kooperacijom. Mislili smo da smo prvi oblik interakcije za vječna vremena nadvladali, no ovaj suludi rat je prizemljio naše težnje i vratio nas gotovo na početak. Uz autopoietičku interpretaciju sve što smo doživjeli ne mora biti uzalud i u nama izazivati bespokoj.

Poslije efektivnosti i etičnosti kao osnovni kriterij postavlja se ESTETSKA dimenzija. Što proizvod i/ili usluga nosi u sebi više ljepote ima veću šansu na ekonomskom i političkom tržištu.

Znanost i umjetnost, jer tu su nam najveće šanse za autopoiesis, u Hrvatskoj nisu dovoljno kreativno i efektivno (o efikasnosti da i ne govorimo) reagirali na ratnu situaciju. No vrijeme koje je pred nama je prilika za popravni ispit. Dok se za status i ulogu znanosti i umjetnosti u ratu (neki znanstvenici i umjetnici su autopoietiski prišli obrani, no institucije nisu) mogu naći opravdanja, u iznovi trebaju imati presudan značaj.

Uz efektivnost, etičnost i estetičnost sve je više imperativ u procesiranju odluka i EKOLOGIJA. Danas u sveopćoj zagađenosti zemlje, vode i zraka, te međuljudskih odnosa, otkriva nam se prostor gdje ekologija može pridonijeti iznovi.

Za razvitak tehnologije, gospodarstva i prava neophodna je autopoietična interakcija s religijom

(dobro), znanošću (istina) i umjetnošću (lijepo). Stvaranjem veza između svih tih faktora, odnosno sudjelovanjem stručnjaka tih profila u timskoj organizaciji otvara se prostor za nadvladavanje kaosa. Iza te tri domene se kriju tri najbrojnije struke i dovoljno "repromaterijala" za autopoiesis.

Na nižoj razini znanost i umjetnost su samo dokolica, ali na višoj razini postaju motor razvitka. Koliko god izgledalo apsurdno iznovi prići preko religije, znanosti i umjetnosti, upravo tu su nam najveće šanse. U dosadašnjem razvitku u tim disciplinama nedopustivo se miješala želja za moći i sagledavanje samo vlastitih interesa. To predstavlja alopoietsku organiziranost u kojoj svatko u drugom vidi protivnika a ne suradnika. Ukratko autopoietička organizacija bi materijalizirala slobodu, stvaranja i sve što pridonosi tom cilju bi imalo pozitivnu povratnu spregu.

U religiji, znanosti i umjetnosti kriju se najveći duhovni potencijali za razvitak društva, ali interakcija unutar tih kategorija a posebno s ostalim kategorijama (politika, pravo, gospodarstvo, tehnologija) ispod je razine potreba i mogućnosti. Tek kad se razluče sklopovi smisla i stvari, interni i eksterni odnosi, kad se moral, znanost i umjetnost očiste antropoloških, kozmoloških, teoloških i kultskih taloga, može nestati sumnja da su se u teoriju uvukli interesi i volja za moć (Foucault). Iza leđa teorije nažalost se još uvijek skriva nedopustivo miješanje moći. U biti, radi se o odnosu alopoietske i autopoietičke organiziranosti društva. U prvom je u pozadini igra moći (konflikt i kompeticija), a u drugoj igra slobodne (kompeticija i kooperacija), u prvom samo prirodni zakoni kauzaliteta i društvene nužnosti, u drugoj interakcija prirodnih, društvenih i božanskih zakona, tj. kauzaliteta i finaliteta.

Iznova Hrvatske ne smije biti ponavljanje grešaka, već šansa za SAMOODGOJ, SAMOOBRAZOVANJE I SAMOORGANIZACIJU. Neka svatko samom sebi da što iskreniji i precizniji odgovor na pitanje "TKO SAM JA"?

Što bolje budemo simulirali sebe i jedni druge to će se autopoietična organizacija lakše širiti. Osnovni je problem koliko tko od nas želi biti slobodan i samoreferentan, a koliko i dalje hoće životariti, izdavajući ono najbolje u sebi? Do sada smo sticajem tehnoloških, ekonomskih i političkih konstanti i varijabli bili određeni okruženjem, a sada se otvara vrijeme i prostor za samoreferentnost i samoostvarenje. Psihološke, tehnološke, ekonomske, političke i duhovne barijere su ogromne, ali istovremeno se otvaraju novi horizonti. Najvažnije je suglasiti se oko kriterija i ciljeva čijim definiranjem smanjujemo 50%-90% problema.

3. TEORIJE RAZVITKA

Razvitak ćemo istraživati, i tako odgovoriti na četiri temeljna pitanja, preko osobnog, organizacijskog, ekonomskog i kulturnog razvitka. Iz tih područja postoji ogromna literatura, ali se ona geometrijskom progresijom smanjuje kad tražimo interakciju dva, tri ili četiri promatrana područja. Upravo povezivanje tih saznanja i aktivnosti je izazov našeg vremena i šansa u iznovi Hrvatske.

3.1. OSOBNI RAZVITAK

U osobnom razvitku polazimo od razvijanja motivacije, znanja i međusobnih odnosa. Problem motivacije je najveće ograničenje. Autopoietički pristup otvara mogućnost visoke motivacije, jer se čovjek samotransformira iz objekta u subjekt procesa.

Pred nama je najveći problem unutar čovjeka u iznamljavanju vlastite osobnosti između andeoskog i sotonskog, dobra i zla, istine i ideologije, kulture i nekulture.

Freud je otvorio te prostore, Jung, Adler i stotine drugih djelomično nam dekodirali, no vjerojatno najbolje (autopoietično) definirao A. Maslow. On je sa svojih pet potreba iznašao sintezu kauzaliteta i finaliteta, prirodnog i božanskog i na najjednostavniji mogući način pruža a priori i a posteriori interpretaciju ljudskog ponašanja. Osobni razvoj od djetinjstva do zrelosti, društveni razvoj od barbarstva do našeg doba, razlike među pojedincima, društvenim grupama, zemljama kvalitetno se mogu interpretirati kroz ovu teoriju.

U domeni proučavanja emocija najdalje je, po mišljenju autora, otišao R. Plutchik čija smo saznanja doveli do softverskog rješenja i tako osigurali jednu od pretpostavki samoodgoja.

Piagetova sinteza da svako ponašanje ima dva vida, energetska ili afektivna i strukturalna ili spoznajna (PI/p49), otvara prostor za pronalaženje interakcije emocionalnog i intelektualnog, htijenja i znanja. Za Lacana je subjekt nepovratno pocijepan u procesu koji se kao metronom klata između proizvođača i proizvodnje, a na što je već Aristotel ukazao. Želja nema objekt u realnosti a iznutra je vezana s manjkom, koji nikakav realni objekt ne može ispuniti. Subjekt se nalazi kao "želja želje Drugog". Mogli bismo reći da je taj opis definicija alopoietičke ličnosti, dok autopoietička ličnost nadvađava procijep — organizacijski ga za sebe i s drugima zatvara na stvaralački način.

Iz emocionalnog i intelektualnog, ukoliko su autopoietički strukturirani, (operational closure — vidi Maturana, Varela, Zeleny, Luhmann) rađa se u timu,

kao suvremenom organizacijskom odgovoru na turbulentnu okolinu, PROCES kreativnog i fleksibilnog ponašanja. Tu vladaju zakoni koje je otkrio G. Homans, koji uz dopunu autorovih zakona (X — prijenos informacija, Y — zakon relativne deprivacije, i Z — zakon recipročnog ponašanja) pridonose pobjedi autopoietične nad alopoietičnom organiziranošću. Iz faze učenja za mjesec, godinu ili nekoliko godina dolazimo u fazu da definiramo projektni zadatak i transformiramo ga u tehnologiju rješavanja problema i kroz timski rad dovodimo do realizacije (Z. Fijan). Začetke tog pristupa imamo u svakoj sredini samo što još nema dovoljno samosvijesti da se autorefleksijom to samotransformira u autopoietičnu organizaciju. Najbolja intelektualna dostignuća visokorazvijenih nisu svojina Hrvatske, ali ako mi znamo što hoćemo (a to mora biti pošteno, pametno, kulturno) nema tog stvaraoča na svijetu, koji neće biti spreman sudjelovati s nama u kreaciji i realizaciji autopoietične organizacije kao odgovor na kaos. Pri tome nije neophodno da svi znaju teoriju autopoiesisa, teoriju kaosa, teoriju samoorganizacije, jer su to po sebi i za sebe samorazumljive kategorije na kojima počiva sve živo. I na razini mikrokosmosa i na razini makrokosmosa kaos i autopoiesis su identični. Jedino na razini ljudskog društva (mezoskosmos) egzistencija i esencija, ontičko i ontološko su u rascjepu. Naš je zadatak da ono što imamo u svakoj našoj stanici (samotvorbu) i u cijelom svemiru izvedemo i na razinu ljudske organizacije. Tu svatko mora početi od sebe, od tima u kome radi a imamo prilike sve to usklađivati do razine države, gdje na svakoj višoj razini od pojedinca moraju djelovati zakoni sinergije (H. Haken). Mi danas nemamo autopoietičku ličnost, autopoietički tim, tvrtku, ekonomski i pravni sustav, već alopoietičke relacije gdje jedni druge negiramo i/ili ignoriramo. Prijelaz iz alopoiesisa u autopoiesis moramo izvesti. Ako bi to bila osnovna poruka ovog rata, onda bi se još jednom potvrdio mračni Heraklit (rat je otac svih stvari). Bez tog kvalitativnog skoka imat ćemo stalni kaos i na kraju totalnu propast, a ukoliko budemo otvorili prostor samoodgoja, samoobrazovanja i samoorganizacije, doživjet ćemo procvat. Ovo je samo prva iteracija (otvorena za kritiku) do koje smo došli teorijskim i empirijskim istraživanjima. Slijedeće iteracije moraju kroz DIJALOG dovesti do porasta motivacije, znanja i timske organiziranosti. Ukoliko nema pozitivnih promjena u htijenju, znanju i timskoj organizaciji povratnim informacijama dekodirajmo svoju hermeneutičku sposobnost i razvijmo tako da oslobodimo osobne duhovne potencijale, koje svatko od nas ima. To je naše pravo ali i naša dužnost. S postojećim htijenjem i znanjem imamo kao društvo

ovakav duhovni i materijalni saldo, a s poštenijom, pametnijom i kulturnijom vizijom IZNOVE stvorit ćemo jednu unutarnju napetost (R. Fritz) koja neminovno mora dovesti do kreativnog razrješenja.

Ukoliko smo odgovaranjem na pitanje (Tko sam ja?) shvatili da smo subjekti (autopoietičnost), koji sami sebe proizvodimo, a ne objekti (alopoietičnost) koje proizvode Drugi (Kapital, Narod, Država), otvara nam se prostor SLOBODE. Moderna društva su se razvila iz tradicionalnog društva apostrofiranjem subjektiviteta, ali nerazumijevanjem interakcija unutar i između entiteta. Otvara se sada pitanje što su konstante naše budućnosti a što su varijable.

Bez kvalitetnih i brzih povratnih informacija unošenjem promjena stvarat ćemo sve veći KAOS, a uz korištenje religijskih, znanstvenih i umjetničkih dostignuća, o kojima će kasnije biti više riječi, mogli bismo unutar sebe i između nas graditi tehnološke, ekonomske i socijalne autopoietične mreže.

Raskidane emocionalne i socijalne veze dovode nas kao disipativne strukture u tzv. bifurkacijske točke gdje imamo dvije alternative:

- a) propasti
- b) samoorganizirati se

Stare veze i prijateljstva pucaju i ako nemamo snage za izgradnju novih odnosa ili iznamljavanje starih pododnosa predstoji nam propast. Malo tko od nas nije bio naivan. Malo tko od nas je predviđao toliku mržnju i razaranja. Škola koja nam predstoji i analiziranje osobnih postupaka, te samoodgajanje, samoobrazovanje i samoorganizacija, kako bismo došli do kolektivne memorije i spoznaja za IREVERZIBILNE PROCESSE razvitka. Kaos koji je u nama i oko nas po zakonima nužnosti tjera na sve kvalitetnija suosjećanja i kreativna razmišljanja kako što bolje definirati probleme i potencijalna rješenja. Da li hoćemo biti pošteniji i mudriji, moralno i intelektualno adekvatniji izazovima pred kojima se nalazimo?

Upoznavaj sebe i vrijeme te uzdiže, ne čini ti i vrijeme te poništava. Tu je suština pitanja (Tko sam ja?) koje si svaki stanovnik Hrvatske mora postaviti ako želimo autopoietična rješenja. Kudikamo je važnije ući u svoje tijelo no iz njega izaći. Pravi je problem udomačiti dušu. Koji ćemo oblik meditacije koristiti (kršćanski, TM, autogeni trening itd.) je manje važno. Ono što je bitno, to je izolirati se privremeno od okoline, zatvoriti se u sebe i iz sebe graditi sebe i relacije s drugima. Uz duhovnu iznovu ne smijemo zanemariti ni tjelesne oblike ljubavi, jer pomažu da se postoji izvan svojeg srca.

Ukratko — slobodna ličnost samoostvaruje se u radu i ljubavi.

3.2. ORGANIZACIJSKI RAZVITAK

Na autopoietičnoj ličnosti, o čemu, za sada, ne znamo gotovo ništa, moguće je graditi autopoietičnu organizaciju. Kroz dosadašnja psihološka istraživanja možemo preliminarno definirati da što netko ima više poštenja, znanja i kulture to je veća vjerojatnost da će pridonijeti izgradnji autopoietične organizacije. I ovdje firma koja se želi samoorganizirati kroz autopoiesis morat će početi od meditacije, od sposobnosti svakog pojedinca da pobijedi strah, srdžbu, tugu i na negativnostima entropije samoproizvodi negentropiju. Psihologiju, pedagogiju te sve ostale struke, koje se bave čovjekom, čekaju ogromni izazovi, kako bi se iz ovog rata restrukturiranjem i repocesiranjem doživljenog i proživljenog kreativno što je više moguće interpretirao realitet. Bez takvog temelja sve u organizacijskom, gospodarskom i političkom području brzo će se urušavati u sivilo i banalnost svakodnevice.

Nobelovac fon Hayek je otkrio kako je jedina mogućnost transcendentiranja individualnih nedostataka oslonac na "samoorganizirajuće" sile koje stvaraju spontani red.

Svijet je tu prošao razvoj "od — do". Različiti autori su to vidjeli na svoj način. Eklektizam je reći da su svi u pravu. Suština je da nađemo odnose koji će nam približiti realitet i otvoriti prostor za razvoj. Slijedeća tablica ilustrira evoluciju poimanja zbilje.

razdoblje	problem	org. rješenje
.... -1935.	hijerarhija	izgradnja strukture
1935-1955.	efikasnost	dizanje produktivnosti
1955-1970.	kontrola nad posl.	sustavni pristup
1970-1980.	pozicioniranje na tržištu	strateško planiranje
1980-1985.	briga za kvalitet	kultura rada
1985-....	turbulentne promjene -kaos	autopoiesis

Dok se svijet razvijao po prikazanom tempu mi smo u Jugoslaviji od 1965. kad se otvorio malo veći prostor za slobodu stvaranja počeli učiti kako zloupotrebljavati slobodu. Koliku su ulogu u destruiranju samoupravljanja učinili Rankovićeви sljedbenici vrijedilo bi temeljito izučiti. Ukoliko ne recikliramo greške prošlosti nema nam šansi u iznovi. Jugoslavija je bila među zemljama s najviše grešaka po stanovniku. Mi nemamo pravi odnos ni prema efikasnosti, ni izgrađenih struktura, ni visoke produktivnosti, a da o sustavnom pristupu, strategijama, brizi za kvalitet, kulturi rada i ne govorimo. Mržnja ispoljena preko JNA cijevi

onemogućava reverzibilnost i ono što je pred nama je postmoderna paradigma: IREVERZIBILNOST.

Otkuda nam pravo na optimizam te da se zalažemo za autopoietičnu organizaciju, čemu samo najbolji u svijetu streme? Simultano poznavanje realiteta i idealiteta (R. Fritz) pokazat će pozitivne strane, jer će Hrvatska vrlo brzo biti na putu slobode stvaranja.

Mislimo da je ono što smo prošli u ratu dobra osnovica za autopoietičnu organiziranost Hrvatske. Koliko ćemo dekodirati kreativno iskustva, koliko ćemo nadvladati zakone starog zavjeta (oko za oko, zub za zub) i izdržati nepravdu koja će biti neminovna u obnovi? Što bolje položimo te ispite to nam se otvara veći prostor za autopoietičnu organizaciju, te učeći iz najboljih priručnika u svijetu i od najboljih znanstvenika, privrednika i umjetnika, u stanju smo vlastitu praksu dići na zavidnu razinu samoorganiziranosti. Tu se mora osjetiti razlika alopoietične i autopoietične organiziranosti.

U tom cilju pogledajmo u slijedećoj tablici sintezu dosadašnjeg rada teoretičara u organizacijskom razvoju:

od	do	istraživači
Menadžersko društvo	Poduzetničko društvo	Peter Drucker
Industrijsko društvo	Informacijsko društvo	Warren Bennis, John Naisbitt John Kotter
Fomalni autoriteti	Neformalni autoriteti	Tom Peters
Kompleksni birokratski	Jednostavni odnosi	Kenichi Ohmae
Brojne ekonomije	Globalna jedinstvena ek.	George Lodge
Državna regulacija	Državna koordinacija	R. Bellah, R. Madsen
Individualizam	Kolektivizam	S. Tipton, A Swidler, W. Sullivan
Nezavisnost	Međuisnost	Ray Miles R. Kanter
Multidivizional org.	Dinamičke mreže	Fred Luck, Ansoff
Segmentalne komp.	Integrativne komp.	James Botkin, Dan Dimancescu
Strateško planiranje	Strateški management	Ray Stata, Quin Mills
Poduzetništvo	Institucional. inovacije	Ed Schein
Organ. održavanje	Organ. adaptacija	Robert Kelley
Projektiranje i kontr.	Kreiranje i upravljanje	Donald Clifford, Richard Cavanagh
struktura i procesa	kulturama	James O'Toole
Fizički rad	Intelektualni rad	Porter
Uspješna primjena	Kreiranje nove	Jantsch, Zeleny, Luhmann, Morin
tradicije	tradicije	
Kaos varijabli	Balansiranje varijabli	
Kompeticija	Dijamantna organizacija	
Alopoietička org.	Autopoietička organizacija	

Vjerojatno su zadnje kategorije u tablici sinteza svih prethodnih, iako nam treba još dosta napora da se to sve harmonizira. Vjerojatno nije potrebno proći što

su prije nas prošli drugi, ali nas sva ta iskustva neminovno čekaju. Da li ćemo ih proći uz manje ili veće žrtve. Ovisi o nizu varijabli od kojih smo neke prepoznali, neke definirali, a neke bi daljnja rasprava trebala uočiti.

Zadržimo se stoga na najvažnijim kategorijama.

Koji je stupanj proizvodnje bez škarta? U najrazvijenijim sredinama je to 1:1 000 000 pa i više, a kod nas? Duh kvalitete mora ući u svakog od nas, jer nema posla gdje se koncept "total quality" ne bi mogao primijeniti. Pitanje je koliko će nam trebati vremena da to shvatimo u privredi, a da o školstvu, zdravstvu, upravi ne govorimo. Slijedeći je problem, nakon što shvatimo i prihvatimo "proizvodnju bez škarta" koliko će nam trebati vremena da to i primijenimo.

Koliko je praznih hodova u procesu proizvodnje? U najrazvijenijim sredinama zahvaljujući konceptu "just in time", SMED, CAD CAM, CIM itd. ciklus proizvodnje se izvanredno skratio. Da li je moguće da mi u Hrvatskoj primijenimo te spoznaje u upravljanju procesima proizvodnje. Neshvatljiv je odnos prema sinhronizaciji svih aktivnosti. Da li nemamo dovoljno poštenja ili dovoljno znanja, ili je problem u nekvalitetnim interakcijama unutar nas i među nama?

Bez visoke kvalitete proizvoda i usluga, bez visoke produktivnosti koja je teorijski gotovo banalna za riješiti nema autopoietičke organizacije. Ovo područje (organizacijski razvitak) za svoje neuspjehe krivicu traži u prethodnom (ljudski faktor) i/ili u slijedećem poglavlju.

3.3. GOSPODARSKI RAZVITAK

Suvremeni razvoj tržišnih odnosa je krenuo Smithovom "nevidljivom rukom", nastavio se Chandlerovom "vidljivom rukom" i u njihovoj interakciji, zahvaljujući suvremenim tehničkim dostignućima (posebno mikrokomputorima i telekomunikacijama) doveo do izvanrednih rješenja u upravljanju tokovima materijala, energije, informacija i novca. M. Friedman je najbolje uspio povezati kategoriju slobode i ekonomiju i nadajmo se da će Hrvatska imati koristi od sinteza koje upravo izvodi.

Koji je koeficijent obrtaja? U najrazvijenijim sredinama to je već preko 100, a kod nas je malo gdje iznad 5. Kako proizvoditi "just in time" s minimalnim zalihama? U našoj zemlji ima dovoljno ljudi da se pokrene proces kako bismo imali minimalne zalihe i brzi opticaj roba i novca. Zastoji koji su započeli kninskim balvanima samo su refleksija mnogo dubljih barikada i odrona u ljudskim srcima i glavama, a posebno u međusobnim relacijama. O tome ekonomija

premalno zna, bolje rečeno ne zna da ne zna. Bez etiologije rada i etike (što tko daje i uzima — M. Juranović) nema dijagnoze (prave bilance), a bez permanentnog bilanciranja dugovanja i potraživanja među tvrtkama nema ni prave ni brže terapije.

No osnovni je ekonomski problem koja je stopa povrata od ulaganja u ljude i sredstva rada. Iz spoznaje da su te stope jednake (čikaška škola: 1:1) ili je daleko veća od ulaganja u ljude (osječka škola: 25:1) slijede i različite strukture investicija. U praksi smo do sada daleko više ulagali u prostor i opremu no u ljude, a o naoružanju da i ne govorimo. Da li smo što iz minulog rata naučili još ne znamo, ali naša je šansa daleko veća ulaganje financijskih sredstava u obrazovanje. To je okosnica postmoderne ekonomije i projekta GEU/Croatia, a i novog predsjednika SAD B. Clinton, koji godišnje predviđa utrošiti \$50 milijardi dodatnih sredstava u mlade Amerikance. U najrazvijenijim zemljama i u najboljim firmama proizvodna filozofija se zasniva na proizvodnji bez škarta (zero defect) i bez zaliha (just in time). Kvalitet i produktivnost su gospodarski imperativ. To je moguće i tome se mora težiti u svakom području djelatnosti od poljoprivrede preko industrije do tercijarnih i kvartalnih djelatnosti. Suvremena ekonomska misao sve manje se zasniva na velikom učešću materijala i sirovina a sve više na upravljanju tokovima informacija i novca usklađujući ponudu sa zahtjevima potražnje (P. Kotler). Pri tome je najvažnije da rok isporuke bude duži do ciklusa proizvodnje.

Ljepota timskog rada u športu bit će puka predigra kada poduzetnici Hrvatske ovladaju upravljanjem tokovima materijala, energije, novca i informacija. Nadajmo se da će mladi, kad im ekonomiju približimo, što im danas nudimo šport, pokazati kako je sloboda stvaranja jača od kaosa. Realitet sadrži mnoštvo cirkularnih procesa i struktura. Zbog slabe i nereflektirane povezanosti nastupa kaos. Što je tehnički, ekonomski i pravno sustav više operativno zatvoren, to je veći prostor za kreativne, kvalitetne, fleksibilne i brze reakcije na turbulentnu okolinu. Odluke i akcije čine krug, a njihov skup predstavlja Eigeneove hiperkrugove.

Igre cijena nas podsjećaju na aristotelovske tragedije (smjenjivanje zapleta, peripetije i raspleta). Za razliku od tehničkih objekata koji nikada ne odaju svoju tajnu do kraja ni svojim stvaraocima što otežava autopoesis, robe uvijek ispoljavaju svoju suštinu (cijena) — otuda je roba prvi veliki medijum postmodernog svijeta. Suvremeni tijek roba zasniva se na tzv "pull" principu, gdje tržište usisava proizvode. Socijalizam je polazio, a i prethodne faze kapitalizma od "push"

principa a to je usporavalo koeficijent obrtaja i slabije zadovoljavalo potrošača — boga. Sve će više biti prisutna tzv. proizvodna gdje je relacija kupac — proizvođač 1:1. Tako se iz razdoblja zanatstva uzima kategorija individualnosti kvalitete, a iz razdoblja industrije kategorija velikih serija i produktivnosti. Bez kompjutorizirane proizvodnje i informatičke kulture to nema šansi da se ostvari u Hrvatskoj. Tu se kriju tehničke i ekonomske pretpostavke autopoietične organizacije.

Informacija kao resurs narušava ustaljene kategorije političke ekonomije, kad je dominirala proizvodnja i raspodjela materijala i energije, po kojima se upotrebnost vrijednost korištenjem smanjuje. Svatko će uskoro moći stvarati zalihe informacija i imati autonomnu obradu repromaterijala. Zna se da je znanje izmijenilo u ova dva decenija strukturu aktivnog stanovništva u najrazvijenijim sredinama i predstavlja usko grlo u nerazvijenim sredinama. Dok su se do sada države borile za sirovine, energiju i jeftinu radnu snagu predstoji nam borba za informacije a što će zahtijevati nove vojne, ekonomske i političke strategije. Suština će biti u kvaliteti i kvantiteti (de)kodiranja poruka. Mnoge strukture će imati "šum", dok će kod razvojno najsposobnijih biti komunikacijska "providnost". Znanje će postati moneta, te će poznavanje / nepoznavanje biti analogno financijskim transakcijama (isplata/neisplata). Što više bude u Hrvatskoj poznavanja, a manje nepoznavanja imat ćemo više autopoietičku organizaciju, a što više nepoznavanja imat ćemo više alopijetsku organiziranost. To što od prestrukturiranja vlasništva pravimo najveći problem govori o rascjepu mogućeg i stvarnog. U najrazvijenijim sredinama omjer ljudskog i ostalog kapitala je 75:25, a u našim bilancama 0:100. Ne cijenimo li svoje moralne, intelektualne i kulturne vrijednosti predstoji nam još veći kaos. Svatko mora znati sve detalje unutar svog djelokruga rada. Poslovna strategija svake organizacijske cjeline mora biti jasna svim sudionicima i materijalni, novčani i informacijski tokovi moraju biti transparentni. Suvremena tehnička dostignuća (kompjutor s modemom) to omogućuju, a problemi i prepreke su u ljudskom i ekonomskom faktoru. U ljudskom faktoru su rješenja u samoaktualizaciji i timskom pristupu, a u ekonomskoj sferi u prelasku sa "zero sum" i "survival of fittest" na "win win" pristup. To zahtijeva veće moralne, intelektualne i umjetničke napore ali daje i bolje rezultate. Pristup koji razvija M. Juranović je u skladu s konceptom autopoesisa. On je kroz dugogodišnje izgnanstvo iz Hrvatske dobro upoznao teoriju i tehnologiju bilanciranja i sveo sve moguće transakcije na pedesetak, te doveo do softverskog

rješenja. Permanentnim bilanciranjem (uz pobjedu poštenijih i obrazovanih nad razvojno zaostalijima) moguće je upravljanje tijekomima materijala, energije i novca, te kvalitetan i brz gospodarski razvitak.

3. 4. KULTURNI RAZITAK

Uz moralnu i intelektualnu treća dimenzija neophodna za razumijevanje realiteta je kultura. U najširem smislu to obuhvaća tehnologiju i ekonomiju, u širem smislu moral, pravo, politiku, religiju, filozofiju i znanost, ali u najužem i najpreciznijem smislu tu je primat umjetnosti. Povijest umjetnosti je jedina istinska povijest, jedino što opstaje u jednom narodu i narod je istinski toliko bogat koliko ima kvalitetnu umjetničku proizvodnju. Hrvatska nije svjesna koliko je bogata, ali je mržnja onih koji su joj nastojali uništiti duhovno i materijalno bogatstvo, pridonijela podizanju kulturne samosvijesti. Suvremena proizvodnja sve više zahtijeva dizajn pa se i tako zatvara krug između tehnologije i umjetnosti u jednu cjelinu (Eigenov krug krugova).

Nama predstoji u Hrvatskoj kreiranje klime međuovisnosti. Problemi koji su pred nama zahtijevat će izuzetne fizičke, intelektualne i druge napore pa je neophodno duboko zaroniti u povijest i izvući osobna i zajednička iskustva i na tome iznoviti Hrvatsku. Problemi koji su pred nama zahtijevaju daleko više znanja i jedino timskim radom bit ćemo dostojni vukovarskih heroja. Zahvaljujući modernoj informatičkoj tehnologiji možemo imati sve relevantne informacije kvalitetno, brzo i jeftino.

Do kraja XVIII. stoljeća su se moral, znanost i umjetnost i institucionalno izdiferencirali kao područje djelatnosti u kojima su se pitanja o pravednosti, istini i ukusu autonomno razrađivala.

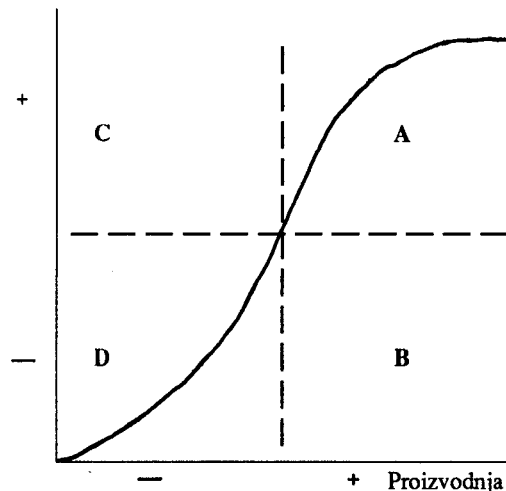
Vrhunac barbarstva imali smo kroz rat u Hrvatskoj, kad svijet nije razlučivao dobro od zlog, istinito od lažnog, lijepo od ružnog. Prethodni ratovi u Vijetnamu, Kambodži, Kuwaitu bili su većini nas daleko. Ono što se nama sada događa, drugima je daleko. No apokaliptična će prije ili kasnije sve zahvatiti. Krizu nitko neće izbjeći. Pitanje je samo da li će se na tom kaosu stvarati autopoiesis ili ne. Hrvatska ima priliku biti prva koja će svoj moralni, intelektualni i uopće kulturni potencijal samotransformirati kako bismo što prije izišli iz kaosa. Japan i Njemačka su to pokazali u tehnološki i ekonomski težim uvjetima no što se sada nama pružaju. Moderna se izdiferencirala prema tradiciji, ali je na kraju biće izgubilo bitak, čovjek smisao. Put nam je u restrukturiranju i reprocessiranju elemenata i relacija. Iako je u umjetnosti odnos autora i potrošača autopo-

etičan, još nema refleksija o neminovnosti kvalitetnijeg odnosa sa zananošću, a posebno politikom, pravom, ekonomijom i tehnologijom. Predstoje nam zadaci prepoznavanja mogućnosti, ali za razliku od Moderne, kada je to neminovno dolazilo izvana, sada je jedini put iz nas samih. To podrazumijeva drugačiji odnos prema kapitalizmu, nacionalizmu i socijalizmu pa i svim ostalim kategorijama (samo) proizvodnje života: priroda, vjera, obitelj, duhovno/materijalno, muško/žensko, mladi/stari itd. Sociološka teorija je zahvaljujući Parsonsu povezala motivacijske i simboličke — kulturne elemente. Po njemu je sloboda djelujućeg subjekta izvedena iz motivacijskih karakteristika pojedinca (The Structure of Social Action, p 81). Pogledajmo što se zbivalo u dubljim strukturama Moderne. Do Heideggera jedni su imali nadu u snagu uma, drugi u snagu umjetnosti, a Heidegger je to na nietzscheanskom nihilizmu ishlapio u bitak koji se uklanja biću. Autopoietična interpretacija Heideggera nam otkriva kako on mišljenje, komuniciranje i djelovanje izvodi iz tjeskobe. Pođemo li od radosti i ljubavi (Scheler, Fink), umjesto od straha, što je korijen za alopoiesis, proces vjerojatno ne završava u zaboravu bitka, već u pomirenju egzistencije i esencije, ontološkog i ontičkog, bića i bitka. Za Derridu, koji se kao i većina suvremenih mislilaca kreće u heidegerijanskim okvirima, iza nas preostaje pismo koje piše samo sebe a svaki tekst je prepleten sa svakim drugim izgubivši autonomiju u sveobuhvatnom kontekstu. Tako možemo promatrati cjelokupnu znanstvenu i umjetničku proizvodnju s autopoietičkog i alopoietskog aspekta. Derrida govori o "nakalamljivanju" tekstova, samoproduktivni gdje samo zarez odvajava autorska djela. Za njega je svaka interpretacija kriva interpretacija, svako razumijevanje krivo razumijevanje. "Every reading is a misreading". To bi po definiciji bilo alopoietičko gledanje na samoorganiziranje "tekstova". Sigurno je da ima mnogo nesporazuma i krivih međusobnih iščitavanja, no sve to najvjerojatnije slijedi iz igre moći, iz pukog kauzaliteta. Bez poimanja finaliteta (po Aristotelu ono je već u prirodnim fenomenima i najnovija istraživanja u fizici, kemiji i biologiji potvrđuju Aristotelova i Hegelova gledanja na prirodne zakonitosti) nema nam šansi na širenje autopoietičke organizacije. No, u najpoštenijih, najmudrijih i najkulturnijih ljudi autopoiesis je na djelu i život im je uistinu pjesma. Ukoliko nemamo oko da to vidimo, uho da to čujemo, srce da s njima suosjećamo i um da budemo u intelektualnoj rezonanci, preostaje nam zaključiti da je svaka interpretacija kriva interpretacija. Prema Rortyju (Deconstruction and Circumvention 1983) su moral i znanost, privreda i politika kao i

filozofija i umjetnost izloženi procesu jezičnostvaralačkih protuberanci. Rijeka interpretacija pulsira između revolucioniranja i normaliziranja. "Da" i "ne" je jako zahvaćeno kontekstom. Bez bogatijeg osobnog posredovanja u prethodnim pitanjima velika je opasnost kratkog spoja i nadglasaavanja alopoietične interpretacije u razumijevanju i definiranju vlastite pozicije i uloge. Gotovo svaki pojedinac poznaje realitet sredine gdje radi i živi, no nažalost najčešće to je mrtvi kapital bez poznavanja drugog pola zbilje — finaliteta, idealiteta, odnosno prostora mogućnosti, koji suvremeni i razvijeni svijet nude, te ono najbolje iz povijesti. To je moralni, intelektualni i kulturni izazov, jer vjerojatno smo najgore već preživjeli u obrani Hrvatske. Nažalost kod najviše znanstvenika i umjetnika dominira realitet, kod manje idealitet, a kod najmanje, gotovo nikog — interakcija toga dvoje. Tako ostajemo u alopoiesisu i ne koristimo potencijal autopoiesisa što priroda i Bog nude. Habermas, definirajući na pravno političkoj ravni odnos interesa i saznanja, razvija model komunikativne zajednice za što postoje tehničke, ekonomske i pravne pretpostavke. Mislioci su kritični, posebno Luhmann, prema takvim teorijskim dostignućima, pa ovdje vlada kulturni jaz. Filozofija povijesti od Hegela, preko Marxa i Lukacsa ukazuje na odiseju duha, a filozofija od Holderlina preko Nietzschea i Heideggera razvija dionizijsko mišljenje. Po Foucaultu sve su to lažni eshtološki podstreci koji praktički dovode do terora, manipulacije i porobljavanja. Sada živimo u vrijeme kada nitko nema legitimitet pozivajući se na autoritete, jer to proizlazi iz alopoietičke organizacije. Autoritet slijedi iz čistoće osjećanja, iz bistrine misli, iz minulog poštenog i mukotrpnog rada i to su temelji autopoietičke organizacije. Hrvatska je svojim žrtvama načinila samo temelje takvoj organizaciji. Ako ne prijeđe s alopoiesisa na autopoiesis, sve pozitivno što je učinjeno propada i duh ratnih profitera nas čeka i u fazi obnove. Tako se od prakse oslobađanja dolazi do prakse porobljavanja. Sve više postaje jasno da je moralitet pojedinca i zajednice osnova razvitka. Jugoslavija je propala jer taj zakon nije poštovala. Promatramo proces od 1945. do 1990. za dvije varijable (što smo davali — proizvodnja, i što smo uzimali — potrošnja) kroz dvije kategorije (iznad i ispod prosjeka). Tako imamo četiri mogućnosti (vidi sl 1.).

Od 1945. do 1953 bili smo kao zajednica u fazi B (mnogo radili i malo uzimali). Od 1953-1965. smo bili u fazi A (mnogo radili i mnogo dobivali). Od 1965. do 1980. smo se učili kako sa što manje rada što više uzeti (faza C), da bismo uslijed toga na kraju došli i gdje smo zaslužili (faza D kada smo malo radili i sve manje

Raspodjela

imali). Rezultat toga je bio ovaj suludi rat do kojeg su prvenstveno doveli tipovi C da zamaskiraju svoje mafijaštvo. Svatko od nas bi sada trebao identificirati takve tipove po kolektivima, jer su oni uz ratne zločince najodgovorniji za strahote ovog rata. Ovaj se model može primijeniti u svaku našu sredinu. Iz jedne sredine možemo izvući sve najbolje i oni će sami za sebe reproducirati ABCD. Ukoliko između psihičkog i socijalnog, posredovanjem tehnologije i ekonomije i kulture, nema mogućnosti za autopoiesis, Luhmann je u pravu. Tada Hrvatska može da autopoiesisa doći samo evolutivnim putem. Ukoliko samorazvijemo kvalitetnu viziju idealiteta preko projektnih zadataka, timova, informatičke mreže, gospodarskih interesa, permanentne bilance dobiti i kredita (M. Juranović), neophodna stoljača i godine možemo pretvoriti u dane i sate.

Od Platona je legitimacija znanosti vezana uz legitimaciju zakonodavca. Pravo odlučivanja o onom što je istinito nije nezavisno od prava odlučivanja o onom što je pravedno. Dok se ne razvije kritična masa političara, umjetnika, znanstvenika, privrednika unutar vlastite osobnosti (zato je važno pitanje tko sam ja), male su šanse da interakcije unutar politike, znanosti i gospodarstva budu autopoietične, a da o interakcijama između politike, znanosti i privrede i ne govorimo. Razvitak u Hrvatskoj mora ići iz svakog pojedinca, iz svakog tima, iz svake firme, iz svake općine i županije, a iz viših hijerarhijskih razina samo kao povretna informacija. Postoje dvije vrste znanja: pozitivističko koje se lako pretvara i primjenjuje i kritičko (refleksivno ili hermenutičko) koje preispitujući vrijednosti i ciljeve, a protivni se svakoj "rekuperaciji". Tako se

dolazi do raskida htjeti i znati, s jedne strane jezičke igre koje vladaju u etičkoj, političkoj i kulturnoj praksi ne obuhvaćaju iskaze od kojih se očekuje da budu istiniti, već pravedni i s druge strane denotacije koje spadaju pod kriterij pragmatičnosti. Ujedinjenju tih skupova teži projekt autopoietične organizacije i priziva težnjom da se prava pitanja poklapaju s pravednim ciljevima i istinitim putovima. Umjesto hijerarhijske znanosti svara se "mreža" čije se granice pomjeraju. Crkva je izgubila svetost francuskom revolucijom, a znanost oktobarskom revolucijom. Kapitalizam i socijalizam su tako izgubili legitimaciju da fontane za slobodu svojataju kao svoj monopol. Postmoderno društvo se nalazi pred bufirkacijskom točkom — ispitom, da li će ljubav i znanje biti društvena infrastruktura i tada ulazimo u autopoietičku organizaciju ili ćemo proizvoditi društvo bez sprege ljubavi (barem poštenja) i znanja i imat ćemo kaos. Ignoriranjem autopoiiesisa imat ćemo dakle kaos, koji je iz prirodne i božanske perspektive, po najnovijim otkrićima autopoietičan. Moderna elektronička tehnologija omogućava da se dođe do baza podataka i algoritama za obradu, no tehnička i humasnistička inteligencija, nije još otkrila autopoietičku kombinaciju humanističke i tehničke struke. Ipak telekonferencije su začetak autopoietične organizacije.

Do tehničke kompetencije se došlo kasno. To je igra u kojoj nije važno da li je pravedno, istinito ili lijepo, već da li je efektivno. Nagovještava se veza bogatstva, efikasnosti i istine, no alopoietičnost još dominira. Tehnika se prvo spajala s profitom, da bi se u najnovije vrijeme spajala sa znanjem.

Za znanstvenika je vrhunski uspjeh da ima ideje, a kao osoba koja priča priče, obvezan je da ih provjerava. No u zadnjih deset godina po SAD se širi talas znanstvenika — poduzetnika: high technology — small business. Zanimljivo je da vrhunski tehnički eksperti spontano kreiraju autopoietičke strukture vezujući visoku efikasnost i etiku. Za to još nema znanstvenog metoda (Feyerband).

Gotovo se svi filozofi slažu da mora doći do jedne obuhvatnije teorije uma i političke, znanstvene i umjetničke prakse. Nije li bolje društveno djelovanje temeljiti na konkretnim odlukama ljudi koji poznaju okolinu, umjesto na pravilima učenih, koji su se s okolinom sreli preko knjiga svojih kolega, a gdje su iskrivljavanja vjerojatna. No podsjetimo se da je do sada vladao imperij empirije i ta stihijnost nas je upravo dovela gdje smo sada. Znanstvenici i filozofi trebaju biti pitani, ali se mora dobro razmisliti koliko su željeni i upotrebljivi. Slobodno društvo jeste relativističko

društvo. Bitno je da nitko nema monopol, da vlada slobodna konkurencija. Znanost nema autoritet ukinuti relativizam. No iz sinergije s religijom i umjetnošću otvara se prostor harmonizacije relacija među ljudima i idejama.

Postmoderna Hrvatske se javlja iz posljedica koje je ostavila (u Ekonomiji, Politici, Kulturi) slijepa, otrovana, smrtno ranjena zvijer Moderne. Sve se raspada iz vlastite samopreturječnosti; ako je Moderna Koncept, Postmoderna je Kontekst. Tu više ne bi trebalo imati iluzija utopije kapitalizma, socijalizma i/ili prošlosti. Vrijeme teče iz Ovdje a ne iz Tamo, iz istinitog Jest a ne lažnog Treba, vrijeme slijedi iz ljudi a ne ljudi iz vremena, svijet se shvaća iz širom otvorenih ljudskih potencijala a ne samo raz/umom, već ništa ne zanemarujući. Svatko je pri tome sudac sam sebi.

4. ZAKLJUČAK

Nakon ovoga rata, razvitak Hrvatske se mora temeljiti na sveobuhvatnoj DUHOVNOJ I MATERIJALNOJ iznovi.

Autopoiiesis kao pojam samotvorbe i samoostvarjenja i na osobnom i na kolektivnom planu treba potisnuti alopoiiesis — stvaranje po diktatu izvan nas samih.

Svaki razvitak je napredovanje u slobodi stvaranja i stvaranju slobode i razumijeva se samo iz sama sebe.

Iznova ne može doći izvana, a ako i dođe, samo može biti potvrda ispravnosti dosadašnjeg osobnog iskustva. Za primjenu autopoietičke organizacije moramo prihvatiti u radu i ljubavi kriterije EFEKTIVNOSTI, ETIKE, ESTETIKE I EKOLOGIJE u naširem smislu. Sinergija ova četiri kriterija doprinosit će kvalitetnijem i bržem izlaženju iz sadašnje krize. Moramo otkrivati kako rad na jednom području pridonosi pozitivnim efektima i na drugom.

Ovom teorijom autor povezuje OSOBNO, ORGANIZACIJSKO, GOSPODARSKO I KULTURNO područje, što u dosadašnjim istraživanjima i literaturi još nije objedinjeno. Za osobni razvitak, koji u sadašnjoj situaciji mora biti pokretač izlaska iz krize, od najveće je važnosti MOTIVACIJA I ZNANJE. Utjecaj na motivaciju imaju precizno, točno i iskreno definirani ciljevi, koji u trenutku probuđene nacionalne svijesti, mogu računati na dodatni entuzijazam, ako se prepoznaju kao PRAVEDNI, POŠTENI I LIJEPI. Goleme moći znanja, koje je danas koncentrirano prvenstveno u INFORMACIJAMA, postaje svjestan sve veći broj odgovornih ljudi. Hrvatska ima šansu da se

dobrohotnošću svjetskih institucija i naročito naših stručnjaka u svijetu uključi u svjetski informatički sustav. Naš konkretan prijedlog je osnivanje Global Electronic University (GEU) u Osijeku, na kojem bi naši najbolji studenti učili od najboljih stručnjaka u svijetu.

GEU bi otvorio pristup tehnološkoj bazi informacija na temelju koje bi se mogle donositi najbolje odluke.

Kad se omogući svakom, pojedincu i/ili instituciji, da pretražuje baze podataka i koristi najbolje domaće i svjetske umove, i tako dođe do znanja koje mu treba, uz motivaciju za razvitkom, koji je ovaj kaos proizveo, stvorili smo najvažnije pretpostavke za osobnu i zajedničku slobodu.

Iz osobnog razvitka slijedi organizacijski razvitak. Za uspješnu autopoietisku organizaciju neophodan je TIMSKI pristup radu.

Timovi znanstvenika, privrednika i političara trebaju biti katalizatori koji će dovesti do uključivanja svakog pojedinca u iznovu Hrvatske.

EKONOMIJA, kao sinteza odnosa čovjeka i prirode, i POLITIKA, kao sinteza odnosa pojedinca,

grupa i institucija mora u iznovi polaziti od kategorija MORAL, ZNANOST I UMJETNOST.

Poštenje u Hrvatskoj treba biti jače od nepoštenja, znanje od neznanja i kultura od primitivizma.

Svjesnom politikom koja stimulira i zagovara DUHOVNU IZNOVU vrlo brzo ćemo stvoriti uvjete koji će privući kapital kako dijaspore tako i inovacijskih centara u visokorazvijenim zemljama.

Bez slobodne individue nema slobodne zajednice i svi problemi koje imamo, kako ekonomski tako i politički, rezultat su prethodnog zanemarivanja vlastitog razvitka. Ukoliko su moralne, intelektualne i druge pretpostavke u skladu sa zakonima AUTOPOIESISA mogli bismo za kratko vrijeme i u tehnološkom, gospodarskom, i političkom pogledu dostići visokorazvijene zemlje. To iz ove kaotične situacije izgleda nemoguće, no kao što su stihijske interakcije dovele do sadašnjeg stanja, svjesno upravljanje interakcije preko timova i projekata mogu dovesti do nesagledivih pozitivnih dostignuća. Kad Hrvatska shvati da je imperativ postati moralna i intelektualna velesila imat ćemo pretpostavke gospodarski (postkapitalizam), politički (postsocijalizam) i kulturno (postnacionalizam) uskrsnuti.

LITERATURA

1. *Arrow, K.J.* (1974) *The Limits of Organization*, W.W. Norton, New York
2. *Autopoiesis: A Theory of Living Organization* (1981), Milan Zeleny (ed), North Holland, New York, Oxford.
3. *Autopoietic Law: A new Approach to Law and Society* (1988), Gunther Teubner (ed), Walter de Gruyter, Berlin, New York.
4. *Becker, G.* (1971), *Economic Theory*, A Knopf, New York.
5. *Benn, S.* (1988) *a Theory of Freedom*, Cambridge Univ. Press, London
6. *Blanchard, K., Peale, N.* (1988) *The Power of Ethical Management*, W. Morrow And Comp., New York.
7. *Boulding, K.* (1956), *General System Theory — Skeleton of Science*, Management Science, April 1956.
8. *Capra, F.* (1988) *Uncommon Wisdom*, Flamingo, Glasgow
9. *Drucker, P.* (1989) *The New Realities*, Mandarin Paperbooks, London.
10. *Durašević, A.* (1968) *Unapređenje proizvodnje*, FSB Zagreb.
11. *Friedman, M. and Rose* (1985) *The Tyranny of the Status Quo*, Penguin Books, London
12. *Fritz, R.* (1984) *The Path of Least Resistance*, Stillpoint Public. comp, Selem.
13. *Fromm, E.* (1962) *The Art of Loving*, Harper and Row Publ., New York.
14. *Gleick, J.* (1989) *Chaos*, Cardinal, London
15. *Habermas, J.* (1988) *Filozofski diskurs moderne*, Globus, Zagreb.
16. *Haken, H.* (1978) *synergetics*, Springer-Verlag, Berlin
17. *Hegel, J.W.F.* (1965) *Enciklopedija filozofskih znanosti*, Sarajevo.
18. *Hickman, S., Silva, M.* (1988) *The Future 500*, Unwin Human lim., London.
19. *Homans, G.* (1961) *Social Behavior — It's Elementary Forms*, New York.
20. *Legradić, R. Lauc, A.* (1977) *Dijalektička teorija i praksa društva*, Osijek.

21. *Luhmann, N.* (1984) *Teorija sistema*, Globus, Zagreb.
22. *Maslow, A.* (1982) *Motivacija i ličnost*, Prosveta, Beograd.
23. *Maturana, H., Varela, F.* (1980) *Autopoiesis and Cognition*, D Reidel Publ. co, Boston.
24. *Miller, J.* (1988) *The Seminar of Jacques Lacan*, Cambridge University Press, Cambridge.
25. *Peters, T.* (1989) *Thriving on Chaos*, Pan Books, London
26. *Plutchik, R.* (1962) *The Emotions, Facts, Theories and a New Model*
27. *Prigogine, I., Stengers, T.* (1984), *Order Out of Chaos*, New Science Library, London.
28. *Pusic, E.* (1989) *Društvenaregulacija*, Globus, Zagreb.
29. *Shingo, S.* (1986) *Zero Quality Control: Source Inspection and the Poka-yoke System*, Productivity Press, Cambridge, Mass.
30. *Shingo, S.* (1986) *A Revolution in Manufacturing: The SMED system*, Productivity Press, Cambridge, Mass.
31. *Simon, H. A.* (1965) *the New Science of Management Decision*, New York: Harper Row.
32. *Supek, I.* (1976) *Filozofija znanosti i humanizam*, SNL, Zagreb.
33. *Toffler, A.* (1980) *Treći talas*, Beograd.
34. *Toffler, A.* (1985) *The Adaptive Corporation*, London: Pan Books
35. *Ulrich, H and G.J.B Probst* (1984) *Self-organization and Management of Social Systems*, Springer-Verlag, Berlin
36. *Walton, C. C.* (1988) *The Moral Manager*, New York: Harper Business

Ante Lauc, Ph. D.

DEVELOPMENT OF CROATIA FROM CHAOS TO AUTOPOIESIS

Summary

Autopoiesis organization, as a suggestion of the way out of chaos, presumes the synergy of EFFECTIVENESS, ETHICS, AESTHETICS and ECOLOGY and Pusic's filters of good, true and beautiful respectively.

The above stated criteria are the basis for the decision processings in the personal, organizational, economic and cultural development. Linking these four areas in one entirety is a new approach in problems solving and it gives a chance to Croatia for a quality and rapid reconstruction.

MOTIVATION and KNOWLEDGE are of most importance for the personal development which is promoter of the way out of crisis in the present situation. The team approach to work is indispensable for organizational work and the investment in human factor in the economic development.

The cultural development must be honesty based having in itself an enormous latent potential.

By linking and synergy of the researched phenomena and categories of the contemporary informational bases we shall create the hypotheses for personal and common FREEDOM.